

Vrienden van het **AIRBORNE** MUSEUM

Utrechtseweg 232
6862 AZ Oosterbeek
Tel. museum 085-337710
Tel. penningm. 085-333406

NIEUWSBRIEF No. 55, augustus 1994

Redactie:
Drs. R.P.G.A. Voskuil
C. van Roekel
G.H. Maassen jr. (085-340142)

Van de redactie

Nog enkele weken scheiden ons van de 50e herdenking van de Slag om Arnhem, die in de dagen tussen 14 en 18 september a.s. zal plaatsvinden.

Naast het officiële programma vinden voor, tijdens en na de herdenkingsdagen nog tientallen andere evenementen plaats. Het gaat hierbij om tentoonstellingen, lezingen, concerten, exposities, filmvoorstellingen, etc.. Al deze evenementen, voor zover deze in de regio Arnhem plaatsvinden, zijn opgenomen in een folder, die is samengesteld door de Stichting Airborne Herdenkingen. Een exemplaar van de folder is bij deze nieuwsbrief bijgesloten.

Hoewel bij de samenstelling is gestreefd naar het geven van een zo compleet mogelijk overzicht, is het mogelijk dat bepaalde evenementen ontbreken. Dit kan zijn omdat het gaat om een besloten bijeenkomst of omdat een bepaald evenement pas is aangemeld na het drukbaar maken van de folder.

In Memoriam Hendrika van der Vlist

Oosterbeek, 4 mei 1994. Dodenherdenking: achter het gemeentehuis stond de kermis opgesteld. Aan de voorzijde, op het besloten plein, sprak Hendrika van der Vlist, volkomen sereniteit uitstralend - haar dagboek '44-'45 als een spiritueel testament in haar hand - om de gevallen voor onze bevrijding te gedenken. Ze beschreef de soldaten, jongens, als gewonden in Schoonoord, 'vriend of vijand' mensen zonder haat. Ze bracht deze mensen heel dichtbij, ze zag het sterven, voor het eerst in haar leven, en herdacht dit met ons. Na de oorlog spoorde zij nabestaanden op en

deelde met hen wat op een van de stenen van het Airborne Kerkhof staat: 'just a cluster of memories in our heart'. Ze ried ons aan af en toe op dit kerkhof te verwijlen, namen en teksten te lezen.

Tot slot herdacht zij de volwassenen en ook de kinderen die na de oorlog door ongelukken stierven. Na de plechtigheid heeft mevrouw Van der Vlist in ons gemeentehuis koffie gedronken met mensen om zich heen uit dit dierbare dorp waar zij zich op haar plek voelde.

Het nieuwe diorama van de opstelling van 75mm Pack houwtowers in de uiterwaarden bij de Oude Kerk in Oosterbeek, dat voor een belangrijk deel werd gefinancierd met gelden van de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum.

(Foto: Berry de Reus)

Toen is zij naar huis gereden in de rolstoel, naar binnen gedragen en verder achtergelaten in haar eigen omgeving, klaar voor de nacht waarin zij zich zou overgeven aan haar bevrijding. Een schooner einde voor haar hadden mensen niet kunnen bedenken.

Ieder jaar in september herdenken wij de verloren slag in verbondenheid, die is uitgroeid tot een bron van kracht. Hendrika's boek 'Die dag in september' eindigt bij het begin van deze ontwikkeling, op de eerste septemberherdenking in 1945 op het Airborne Kerkhof:

'Schoolkinderen, die ook door het vuur gingen. En op de graven leggen ze bloemen. Geen graf is meer zonder bloemen. Lijkt het zo, of breekt de zon door?' Hoeveel schoolkinderen heeft zij geholpen de zon weer te zien doorbreken op de Wilhelminaschool, 100 stappen verwijderd van haar uitgebrande ouderlijke huis, Hotel Schoonoord. Stevig stond ze voor de klas, ordelijk, vrolijk. De kinderen groeiden op 'in een fijn dorp', zoals 'Riek' van der Vlist het hielp opbouwen. Er ging veel van haar uit, verhalen, prachtige tekeningen op het bord, veel zingen - voor Sinterklaas en voor de herdenking en bevrijdingsdag - en oog voor de natuur. Ze was open en leergierig, studeerde Engels en bouwde zich een rijke loopbaan in de onderwijs-

wereld. Naast school richtte zij de padvinderij op, de Schoonoordgroep die nog altijd bestaat. Ze leefde bewust en autonoom, haar geloof was sterk en bleef altijd in ontwikkeling. Ze steunde opbouwende initiatieven, ze maakte verre reizen. Ze schreef veel op voor zichzelf en voor anderen. In huis en hart bewaarde ze met zorg al het gebeurde als herinnering, opdat niets tevergeefs is, 'not in vain'.

'Waarom is er eigenlijk oorlog?', schrijft ze in haar boek als gewonde vijanden samen mens worden. De waardigheid van mens zijn, bewaarde zij temidden van geweld en mislukking in haar leven op aarde. In deze waardigheid is zij gestorven. Bevrijding na herdenking.

(Sophie Lambrechtsen - ter Horst)

Vernieuwd Airborne Museum geopend

Op 18 mei jl. vond de officiële heropening plaats van het vernieuwde Airborne Museum 'Hartenstein'. Deze heropening werd verricht door mevrouw B.J. Mulder-Gemmeke, Ridder in de Militaire Willemsorde.

Het was het sluitstuk van een periode waarin het museum een ingrijpende modernisering heeft ondergaan. Het vernieuwde Airborne Museum wil zich meer richten op de jongere generatie en doet dit o.a. door het gebruik van moderne presentatie-technieken. Zo zijn onder meer op drie plaatsen beeldschermen aangebracht waar bezoekers originele filmopnamen uit 1944 kunnen bekijken, en de diorama's komen meer tot leven door het gebruik van geluidseffecten. Ook het Scholenproject, dat zich al jaren in een grote belangstelling mag verheugen, is vernieuwd. Naast de nieuwe expositie-ruimte is de belangrijkste aanwinst ongetwijfeld het nieuwe diorama van de artillerie-stelling bij de Oude Kerk in Oosterbeek. De dertig vierkante meter grote achtergrond werd geschilderd door de Arnhemse kunstschilder Huub Milder. De Vereniging Vrienden van het Airborne Museum droeg het voor het grootste deel door haar bekostigde diorama bij deze gelegenheid officieel over. In totaal heeft de renovatie bijna een half miljoen gulden gekost, en het grootste deel van dit bedrag is bijeen gebracht door sponsors en bij acties zoals de loterij 'Facelift'. Ook de Lions Club en de 'Airborne Runners' zorgden voor aanzienlijke bedragen. Burgemeester Verlinden dankte als voorzitter van de Stichting Airborne Museum iedereen die het renovatie-project financieel steunde en degenen die bij de uitvoering betrokken waren.

Nieuwe medewerker Airborne Museum

Met ingang van 1 juli 1994 is de heer Roland Boekhorst in vaste dienst getreden bij de Stichting Airborne Museum. Hij is aangesteld als medewerker ter assistentie van de heer De Reus. Tot zijn taak zal onder meer het onderhoud van de apparatuur en het materiaal behoren. Tevens zal hij dienst doen als kassamedewerker.

Vrijwilligers gezocht

In het kader van de 50e herdenking van de Slag om Arnhem zal van 5 tot 24 september a.s. door het Airborne Museum in samenwerking met de heer Van der Pijl uit Rhenen een expositie met een verkoopstand worden verzorgd in Vroom en Dreesmann in Arnhem. Voor het bemensen van de stand worden nog vrijwilligers gezocht. Opgave graag z.s.m. bij de heer De Reus in het Airborne Museum, tel. 085-337710 of mevrouw De Langen, tel. 03495-34762. Vrijwilligers die alleen maar een dagdeel beschikbaar zijn, zijn ook welkom.

Video-documentaire over 50e Airborne-herdenking

Van de a.s. Airborne-herdenking zal een video-documentaire worden gemaakt. Een productieteam van Bal Bedrijfsvideo uit Oosterbeek, die in 1989 de film 'Blijvend in Herinnering' maakte, is al geruime tijd bezig met de voorbereidingen voor deze documentaire. Tussen 14 en 19 september a.s. zullen twee camera-ploegen opnamen maken van de plechtigheden en bijeenkomsten. Daarbij wordt nauw samengewerkt met de Stichting Airborne Herdenkingen, het Airborne Museum en met de NOS, die de opnamen maakt van het ere-defilé op zaterdag 17 september en de herdenkingsdienst op de Airborne Begraafplaats een dag later. De beelden van september 1994 worden afgewisseld met terugblikken naar 50 jaar eerder en de jaren na de Tweede Wereldoorlog. Daarvoor wordt geput uit authentieke journaalfilms en filmmateriaal van particulieren. De titel 'We will see you in September' sluit aan bij de vele vriendschappelijke contacten die in de loop van de afgelopen vijftig jaar zijn ontstaan tussen veteranen en burgers.

Het programma wordt direct na de herdenkingen gemonteerd en zal een lengte krijgen van ongeveer 75 minuten. De prijs wordt f 55,- (excl. verzendkosten). Eind september is de film uit voorraad leverbaar bij Bal Bedrijfsvideo en bij het Airborne Museum.

'Arnhem - 1944, The Airborne Battle'

Op 4 augustus jl. verscheen het langverwachte boek van Martin Middlebrook over de Slag om Arnhem, getiteld 'Arnhem - 1944, The Airborne Battle'. Vier jaar heeft de auteur gewerkt aan deze historische studie, waarin de slag vooral vanuit Brits oogpunt wordt beschreven. Voor zijn onderzoek heeft hij zich zoveel mogelijk gebaseerd op de oorspronkelijke officiële militaire rapporten, aangevuld met de persoonlijke belevissen van meer dan 500 Britse en Poolse veteranen en anderen die bij de slag betrokken waren. Het beschrijven van de individuele militaire acties tussen 17 en 26 september 1944, die samen de Slag om Arnhem zijn gaan heten, is geen gemakkelijke opgave. Middlebrook is er echter op een uitstekende wijze in geslaagd het gecompliceerde verloop van de strijd op papier te zetten.

In de eerste inleidende hoofdstukken laat hij de lezer

kennismaken met de betrokken Britse en Poolse militaire eenheden en met het gebied bij Arnhem waar zij slag zullen leveren. Daarna volgen hoofdstukken over de voorbereidingen, de start, het overvliegen en de landingen. De strijd wordt beschreven in vijftien hoofdstukken, die bij elkaar bijna 400(!) pagina's beslaan. Om een helder beeld te schetsen, heeft Middlebrook de vaak door en naast elkaar verlopende militaire akties ontrafeld en ze per tijdstip, plaats en eenheid beschreven. Hierbij analyseert hij op een zakelijke wijze de gebeurtenissen.

Aparte hoofdstukken zijn gewijd aan de Poolse Brigade, de Dorsets, de rol van de RAF bij de bevoorradings- en de terugtocht. Het boek eindigt met een paar korte hoofdstukken over de verliezen en een samenvatting van de belangrijkste oorzaken voor het mislukken van de slag. In een aantal appendices zijn de 'Orders of Battle' opgenomen van alle eenheden die aan de slag deelnamen, en een impressie van het voormalige slagveld bij Arnhem anno 1994.

'Arnhem - 1944, The Airborne Battle' telt 500 pagina's en is geïllustreerd met 13 uitstekende, gedetailleerde kaarten en 38 foto's. De prijs van het boek bedraagt 18 pond in Engeland en f 46,50 in Nederland. De Nederlandse editie is in paperback uitgegeven en kost f 59,50.

'Brabant Bevrijd' geeft fotografisch beeld van Market Garden

Bij uitgeverij Van Geyt Productions in Hulst verscheen onlangs in een serie publikaties over de bevrijding van Nederland, het boek 'Brabant Bevrijd'. Bijna een derde deel van deze uitgave is gewijd aan operatie Market Garden. De auteurs, Jack Didden en Maarten Swarts, beschrijven op zakelijke wijze de landingen van de 101e Amerikaanse Airborne Divisie bij Son en Veghel, de uitbraak en de opmars van het 30e Britse Legerkorps en de Duitse tegenaanval op de 'corridor'. Uit hun beschrijving van de gevechtshandelingen in Brabant wordt opnieuw duidelijk dat vanaf de eerste dag 'Market Garden' achterliep op het schema, waardoor de 1e Britse Airborne Divisie bij Arnhem niet op tijd kon worden bereikt.

Wanneer na tien dagen Arnhem is verloren, gaat de strijd in Brabant echter door tot begin december 1944. Alle militaire operaties in die periode, met als meest bekende ongetwijfeld de Slag om Overloon en de bevrijding van Den Bosch, worden uitgebreid behandeld. De lange lijst van geraadpleegde boeken en officiële rapporten toont aan dat de auteurs een zeer gedegen studie van het onderwerp hebben gemaakt. Het boek munt uit door ca. 450, vaak zeer bijzondere, foto's, die zijn voorzien van goede, informatieve onderschriften. 'Brabant Bevrijd' telt 288 pagina's en kost f 49,90.

Het 17-ponder anti-tankkanon bij Arnhem

Enige jaren geleden hebben enkele leden van onze vereniging die zich bezig houden met gericht onderzoek naar bepaalde aspecten van de Slag om Arnhem,

Tijdens de wandel-exkursie op 18 juni jl. geeft Robert Voskuil aan de hand van een luchtfoto uitleg over de posities van het Light Regiment Royal Artillery rond de Oude Kerk in Oosterbeek.

(Foto: Marcel Anker)

zich verenigd in een werkgroep met de naam 'Arnhem Battle Research Group'. Deze groep werkt aan een aantal publikaties, waarvan no.1 in de vorm van een brochure onlangs het licht zag. De titel van deze eerste uitgave luidt: 'De inzet van het 17-ponder anti-tank kanon tijdens de Slag om Arnhem'.

Voor de luchtlandingsoperatie bij Arnhem hadden de Britten de beschikking over zestien 17-ponders. Van dit kleine aantal gingen er echter vijf verloren voordat ze ingezet konden worden. De overige speelden o.a. een belangrijke rol bij de verdediging van de 'perimeter' in Oosterbeek tegen de voortdurende Duitse aanvallen met tanks en gemotoriseerd geschut. In het eerste gedeelte van de brochure wordt een overzicht gegeven van de eenheden die tijdens de Slag om Arnhem de 17-ponder gebruikten. Vervolgens wordt op zeer gedetailleerde wijze ingegaan op de technische aspecten van het kanon, de manier waarop het kanon in een Hamilcar glider werd vervoerd, de Morris artillerie-trekker, de verschillende soorten munitie, het munitieverbruik tijdens de Slag om Arnhem en de samenstelling van de bemanning.

Het tweede deel van de brochure handelt hoofdzakelijk over de belevenissen van John Winsor, 1st Airlanding Anti-Tank Battery RA en Tom Banks, 2nd 'Oban' Airlanding Anti-Tank Battery RA.

De publikatie, die is geïllustreerd met 25 foto's en een

aantal tekeningen, kan worden besteld door het storten van f 13,- (prijs van het boekje f 10,- - f 3,- verzendkosten) op gironummer 2164410 van B.Kornet, Krasseurstraat 253, Amsterdam. Binnen afzienbare tijd zal ook een Engelstalige editie verschijnen.

Market Garden plaquette verkrijgbaar

Ter gelegenheid van het feit dat 50 jaar geleden operatie Market Garden plaatsvond, is een speciale plaquette vervaardigd, waarvan een foto in deze nieuwsbrief is opgenomen.

De plaquette kost f 65,- wanneer deze (na bestelling) wordt afgehaald bij het Airborne Museum. Indien de plaquette moet worden opgestuurd, dient f 75,- te worden overgemaakt op gironummer 4403641 t.n.v. de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum, Oosterbeek o.v.v. 'plaquette'.

Een verkleinde afbeelding van de Market Garden plaquette, die bij de Vereniging Vrienden kan worden besteld.

(Foto: W. de Ruyter)

Heelsums Airborne Monument gerestaureerd

In september 1945 bouwde een aantal inwoners van Heelsum op eigen initiatief een monument ter herinnering aan de Slag om Arnhem nabij de z.g. S-bocht, aan de oostkant van het dorp. Het was daarmee het eerste 'Airborne' monument in de gemeente Renkum. Het werd opgebouwd uit materiaal dat na de bevrijding was achtergebleven op het slagveld, zoals een 6-ponder kanon, containers, granaathulzen, helmen, geweren, etc. Verschillende onderdelen werden echter in de loop der jaren door souvenirjagers gestolen. Bij het reconstrueren van de S-bocht in de Utrechtseweg in 1970 werd het monument, dat in de volksmond bekend staat als 'Het Kanon', verplaatst naar een lokatie aan de Bennekomseweg. Daar stond het enigszins verscholen tussen de bomen. Door weersinvloeden roestten delen van het monument door, en ondanks een tussentijdse schilderbeurt raakte het in verval.

Met het oog op de 50e herdenking van de Slag om Arnhem besloot een aantal Heelsummers, net als in 1945, spontaan de handen ineen te slaan, nu voor een volledige restauratie van het monument. Het werd geheel gedemonteerd. Alle onderdelen die nog in een redelijke staat waren, werden hersteld en geconserveerd; totaal verrotte en vergane delen werden door nieuwe vervangen. Het originele 6-ponder kanon werd opgeknapt door de Luchtmobiele Brigade in Schaarsbergen.

Naast deze volledige restauratie werd besloten het monument 180 graden te draaien in de richting van de Utrechtseweg. Door wat kleine bomen en bosjes te verwijderen en door de omgeving wat op te knappen, heeft men nu vanaf de Utrechtseweg een mooi uitzicht op dit zo bijzondere monument.

Het project was in handen van de Rotary Clubs van de gemeente Renkum en het Comité Airborne Monument Heelsum. Veel steun werd ontvangen van de bevolking van Heelsum en van de gemeente Renkum: de eigenares van het monument en de ondergrond. Plaatselijke bedrijven deden noodzakelijke werkzaamheden tegen kostprijs of zelfs voor niets. Toch blijven donaties voor de restauratie en met name het toekomstige onderhoud van 'Het Kanon' welkom. Deze kunnen worden gestort op de RABO bankrekening 35.50.53.551 t.n.v. Stichting Community Service Rotary Club Oosterbeek, Airborne.

De onthulling van het vernieuwde monument zal op 10 september a.s. plaatsvinden.

Expositie over de Slag om Arnhem in Tsjechië

Op 26 mei jl. werd in de Tsjechische stad Brno de expositie 'Van Invasie tot Ardennen' geopend. Een belangrijk deel van deze tentoonstelling is gewijd aan de Slag om Arnhem. Daarbij wordt ook ruime aandacht besteed aan het aandeel van het Tsjechische RAF squadron 312, dat bij de gevechtshandelingen in september 1944 was betrokken.

Veel van het geëxposeerde materiaal is afkomstig uit het Airborne Museum. De heer W. Boersma heeft dit materiaal naar Tsjechië vervoerd en hij heeft meegewerkt aan de tentoonstelling op te zetten. De expositie, die is ingericht in de Meninska poort, een van de oude stadspoorten van Brno, duurt tot 30 september.

Tentoonstelling in Didam

In de Openbare Bibliotheek in Didam wordt van 19 t/m 23 september a.s. een expositie gehouden van door ons lid Jan Uittenbogerder vervaardigde maquettes en diorama's die zijn gebaseerd op foto's uit de Slag om Arnhem. Hieronder bevinden zich o.a. Hotel Hartenstein en de Oude Kerk in Oosterbeek met de omringende huizen.

De bibliotheek in Didam, Schoolstraat 22, is geopend van 14.00-17.30 uur en dinsdag en vrijdag tevens van 18.30-20.30 uur.